

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Nikol Šestáková

Univerzita Pardubice

Fakulta Filozofická

Odchod dětí z dětského domova

Nikol Šestáková

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikol Šestáková**
Osobní číslo: **H14286**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Odchod dětí z dětského domova**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce s názvem Odchod dětí z dětského domova se zabývá přípravou dětí z dětského domova na samostatný život.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem jsou děti připravovány na život mimo dětský domov. Práce se konkrétně zaměřuje na jejich budoucí povolání, bydlení či na informovanost o neziskových organizacích.

Teoretická část popisuje ústavní a ochrannou výchovu, systém náhradní výchovy a druhy výchovných zařízení. Praktická část práce využívá kvalitativní metodologický přístup. Pro získání dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Výzkumný vzorek představují klienti a vychovatelé z vybraného dětského domova.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BĚHOUNKOVÁ, Leona. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči. Praha: Togga, 2012. ISBN 978-80-87652-87-9.

BUBLEOVÁ, Věduna a kol. Základní informace o náhradní rodinné péči. 1. Vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. 97 s. ISBN 978-80-87455-01-2. Dostupné také z:
<http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_nrp.pdf>

CAMERON, R.J., & Maginn, C. Cesta k pozitivním výsledkům u dětí v náhradní péči. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. 2013. ISBN

JANSKÝ, Pavel. Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 292 s. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-534-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2017**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 10. 2. 2017

Nikol Šestáková.

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PaedDr. Šáňdorové, Ph.D. za její odbornou pomoc, cenné rady, vedení mé bakalářské práce a čas strávený při konzultacích.

Dále bych ráda poděkovala všem účastníkům výzkumu a pracovníkům Dětského domova v Nechanicích za jejich ochotu a cenné informace.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem *Odchod dětí z dětského domova* se zabývá podmínkami a prostředky pro dospívající děti, které se chystají na odchod z dětských domovů.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem jsou děti připravovány na život mimo dětský domov.

Výzkumné šetření využívá výzkumné metody, techniky polostrukturovaného rozhovoru. Respondenty budou klienti a jejich vychovatelé Dětského domova v Nechanicích.

KLÍČOVÁ SLOVA

dětský domov, ústavní výchova, příprava na život, začleňování

ABSTRACT

My bachelor's thesis on *Leaving of children from children's home* deals with conditions and resources for adolescent children, who are going to leave children's home.

The aim of the bachelor project is to find the way children are prepared for later life outside of the children's home.

The research is based on researching method, which is called semi-structured interview. The respondents will be clients and their educators from children's home in Nechanice.

KEY WORDS

children's home, institutional education, preparation for life, inclusion

Obsah

Úvod.....	9
1 Systém ústavní a ochranné výchovy	10
1.1 Ústavní výchova.....	10
1.2 Ochranná výchova.....	11
1.3 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné péče.....	11
1.3.1 Diagnostický ústav	12
1.3.2 Dětské domovy.....	13
1.3.3 Dětský domov se školou.....	13
1.3.4 Výchovný ústav	14
1.4 Nedostatky ústavní výchovy	14
2 Cílové skupiny	16
2.1 Adolescence	16
2.1.1 Tělesné proměny	17
2.1.2 Poznávací procesy	17
2.1.3 Emoční vývoj.....	17
2.1.4 Autoregulační schopnosti	18
2.1.5 Socializace	18
2.2 Pracovníci zařízení	19
2.3 Rodina	20
3 Proces odchodu dítěte z DD.....	21
3.1 Legislativní ustanovení	21
3.2 Příprava na odchod z dětského domova.....	22
3.3 Fáze procesu odchodu dítěte z dětského domova	23
3.4 Varianty bydlení po odchodu z dětského domova	24
3.4.1 Startovací byty.....	24
3.4.2 Azylové domy	24
3.4.3 Domy na půl cesty	24
3.4.4 Centrum sociální pomoci a služeb o.p.s. – Harmonie I.....	25
3.4.5 Ubytovna Brněnská	25
4 Spolupráce se sociálně-právní ochranou dítěte (SPOD) a projekty podporující děti z dětských domovů	26
4.1 Spolupráce se sociálně-právní ochranou dětí (SPOD).....	26
4.2 Projekty podporující děti z dětských domovů.....	27
4.2.1 Projekt „Řidičské průkazy“	27

4.2.2 Projekt „Jazykové kurzy v zahraničí“	27
4.2.3 Projekt „Accenture Academy“	27
4.2.4 Projekt „Schody do života“	27
4.2.5 Projekt „Do Alberta na praxi“	28
4.2.6 Projekt „Pomoz mi do života“	28
5 Dětský domov Nechanice (DDN).....	29
6 Praktická část	31
6.1 Cíl výzkumného šetření.....	31
6.2 Hlavní cíl výzkumu	31
6.3 Výběr výzkumného vzorku	31
6.4 Informace o respondentech	32
6.5 Metoda sběru dat	33
6.6 Průběh rozhovorů	33
7 Metoda zpracování dat.....	34
7.1 Kategorie 1: Pobyt v dětském domově	34
7.2 Kategorie 2: Volný čas.....	35
7.3 Kategorie 3: Školní docházka, vzdělání dětí.....	36
7.4 Kategorie 4: Příprava na odchod z dětského domova.....	37
8 Shrnutí výzkumu.....	42
Závěr	45
Použitá literatura	47
Přílohy.....	50

Úvod

Téma bakalářské práce Odchod dětí z dětského domova jsem si vybrala především proto, že jsem vykonávala praxi v Dětském domově v Nechanicích. Velmi mě zde zaujala práce místních vychovatelek, které se snaží co možná nejvíce nahradit dětem přirozené rodinné prostředí.

Během mých návštěv v dětském domově jsem si nejvíce kladla otázky spojené s odchodem dětí z dětského domova. Přijde mi, že tyto děti mají opravdu těžký vstup do dospělosti, jelikož musí být prakticky ze dne na den schopny se o sebe postarat bez větší pomoci dospělých.

Z tohoto důvodu si v bakalářské práci kladu otázku, jak jsou děti připravovány na odchod z dětského domova a zda je tato příprava dostatečná?

Úvodní kapitola popisuje systém ústavní a ochranné výchovy. Dále pak je pozornost věnována zařízením pro výkon ústavní a ochranné péče, konkrétně tedy diagnostickému ústavu, dětskému domovu, dětskému domovu se školou a výchovnému ústavu. Další kapitola je věnována nedostatkům ústavní výchovy, především deprivaci, subdeprivaci a hospitalismu. Část práce je věnována adolescenci, jelikož právě tato vývojová etapa je spojena s odchodem z dětského domova.

Další část je už přímo věnována procesu odchodu z dětského domova. Nejprve jsou analyzovány legislativní ustanovení, dále už je přímo popsán náročný proces přípravy na odchod ze zařízení. Práce obsahuje také varianty bydlení po odchodu z domova. Závěrem teoretické části jsou uvedeny projekty, které dětem poskytují pomoc, například při opatření řidičského průkazu či při získání výučního listu.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem jsou děti připravovány na život mimo dětský domov. Práce se konkrétně zaměřuje na jejich budoucí povolání, bydlení či na informovanost o neziskových organizacích. Cílem je taktéž zjistit jaké intervence a aktivity realizuje dětský domov pro efektivní přípravu dětí mimo dětský domov.

V praktické části využívám formu kvalitativního metodologického přístupu. Pro získání dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Výzkumný vzorek představují klienti a vychovatelé z vybraného dětského domova.

1 Systém ústavní a ochranné výchovy

Kapitola se zaměřuje na ústavní a ochrannou výchovu tedy na jednu ze základních forem náhradní výchovné péče.

1.1 Ústavní výchova

Podle zákona č. 109/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů je cílem zařízení zajistit nezletilým osobám náhradní výchovnou péči, řádnou výchovu a vzdělání. Nezletilými osobami jsou myšleni jedinci od 3 do 18, maximálně 19 let. Zařízení jsou v kontaktu s rodinou dítěte. Poskytují rodinnou terapii a nácvik dovedností, které jsou nezbytné pro výchovu a péči o dítě. Součástí je také podpora při přechodu do původního rodinného prostředí či přemístění do náhradní rodinné péče.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., § 971 hovoří o tom, že ústavní výchova může být nařízena v případě, že výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav anebo jeho řádný vývoj je vážně ohrožen nebo narušen. Pokud rodiče nemohou z vážných důvodů zabezpečit výchovu dítěte, je dítě soudně svěřeno do zařízení, které je určeno pro děti, které potřebují okamžitou pomoc. Nejdéle tedy na šest měsíců.

Návrh na ústavní výchovu není trestního charakteru a je podáván tehdy, pokud není jiný možný způsob řešení situace. Například když dítě žije ve špatné nefunkční rodině nebo jeho rodina zcela zanikla. Nefunkční rodinou je myšleno zanedbávání, zneužívání, týrání dítěte nebo alkoholismus či trestná činnost rodičů a podobně. (Integrace dětí z dětského domova do běžného života [online], 2011)

Nejdříve je nutno prozkoumat, zda není možné dítěti zajistit náhradní výchovnou péči, pokud to nelze, soud je povinen nařídit ústavní výchovu. Ústavní péče zaniká tehdy, pokud důvody, pro které byla nařízena, pominuly nebo dítě dosáhlo zletilosti. (Slomek, 2010, str. 55)

Matoušek rozlišuje tři stupně funkcí. První je podpora a péče. Zařízení by mělo nahradit nefunkční nebo chybějící rodinu. Druhým stupněm je léčba, výchova a resocializace. Cílem by mělo být, aby klient odcházel ze zařízení v jiném stavu, než v jakém do něho přišel. Posledním stupněm je omezení, vyloučení a represe. Tato funkce se především vztahuje ke věznicím, psychiatrickým léčebnám a podobně. (Matoušek, 1999, str. 22)

Základní funkce lze také rozdělit na podporu, výchovu, péči a resocializaci. Autor však zastává názor, že i přes veškeré úsilí instituce nedokáže zcela nahradit rodinu. (Integrace dětí z dětského domova do běžného života, [online], 2011)

1.2 Ochranná výchova

Ochranná výchova je nařizována soudem a to nejčastěji dětem, které jsou starší 15 let. Může být ve výjimečných případech nařízena i osobám mladším a to tehdy, když dochází ke společensky nebezpečnému chování.

Je ukládána na základě negativního způsobu jednání dítěte. Tento typ projevu jednání by byl u dospělých osob považován za trestný. (Slomek, 2010, str. 55)

1.3 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné péče

Školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné péče se dělí podle mentální úrovně, zdravotního postižení, stupně obtížnosti výchovy, věku či pohlaví dítěte. (Jedlička, 2004, str. 307)

Podle zákona č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů a jeho novely č.383/2005 Sb. jsou školskými zařízeními dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy, které slouží jako předběžné opatření a vykonávají diagnostickou funkci. Tato školská zařízení jsou pro děti, kterým jejich rodiče neposkytují dostatečnou péči a byla jim z tohoto důvodu nařízena ústavní či ochranná výchova. Zařízení také mohou poskytovat péči dětem, které nejsou občany České republiky, či zletilým nezaopatřeným osobám do 26 let, které se po ukončení ústavní či výchovné péče připravují na budoucí povolání.

Dle zákona 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů je zařízení povinno dětem poskytovat stravování, ubytování, ošacení, učební potřeby a pomůcky. Dále jim hradí nezbytně nutné náklady na vzdělávání, náklady na dopravu do školy, zdravotní služby a podobně. Děti dostávají kapesné, praktické dary a je jim poskytnuta věcná pomoc při odchodu ze zařízení.

Základní organizační jednotkou v dětském domově a v dětském domově se školou je rodinná skupina. V diagnostickém ústavu a ve výchovném ústavu je to výchovná skupina. Sourozenci jsou obvykle v jedné rodinné skupině. Může docházet k výjimkám, kdy jsou sourozenci odděleni z výchovných, vzdělávacích či zdravotních důvodů.

Podle statistik, které probíhaly v letech 1999-2010, počty dětí v zařízeních pro ústavní či ochranou výchovu stále stoupají. Dále lze také z tabulek vyčíst nerovnoměrnost v pohlaví dětí, které jsou umístěny v některém ze zařízení. „*Celkově bylo dívek ve školním roce 2009/10 v zařízeních institucionální výchovy všech typů o 1678 méně než chlapců*“. (Běhounková, 2012, str. 28)

1.3.1 Diagnostický ústav

Zákon č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů hovoří také o diagnostických ústavech. Jedná se o zařízení, která přijímají děti, které mají nařízené předběžné opatření nebo ústavní či ochranou výchovu.

Diagnostický ústav má za úkol provést komplexní vyšetření a diagnostiku dítěte. Následně podle výsledků rozhodne, do jakého zařízení bude dítě umístěno, buď tedy do dětského domova, dětského domova se školou nebo do výchovného ústavu. (Jedlička, 2004, str. 308)

Diagnostický ústav provádí úkoly diagnostické, což znamená vyšetření formou pedagogických a psychologických činností. Jako další zkoumá vzdělávací úroveň. Konkrétně zjišťuje dosavadní znalosti a dovednosti dítěte. Další terapeutická činnost má směřovat k nápravě poruch v chování dítěte.

Výchovné a sociální úkoly se konkrétně vztahují k osobnosti dítěte. Důkladně se rozebírá jeho rodina a podle potřeby je následně provedeno zdravotní vyšetření dítěte. S následným rozmísťováním dětí do příslušných zařízení je spojována činnost organizační. Koordinační činnost se především zabývá sjednocením postupů návazných zařízení. Ověřuje, zda jsou dostatečně účelné a sjednocené s orgány státní správy. Předposlední a to záchytná činnost má za úkol poskytnout péči dětem, které byly zadrženy na útěku a mají nařízenou ústavní výchovu či ochrannou péči. Poslední, neméně důležitá koncepční činnost, zpracovává návrhy na potřebné změny zařízení. (Slomek, 2010, str. 45)

Délka pobytu v diagnostickém ústavu je obvykle osm týdnů, jen výjimečně může být dítě diagnostickým ústavem zařazeno do dětského domova či výchovného ústavu bez předchozího pobytu v diagnostickém ústavu. (Jedlička, 2004, str. 309)

Svěřenci v diagnostickém ústavu jsou rozděleni do výchovných skupin. V každé výchovné skupině je jich 4 - 6. Tato zařízení se dělí podle věku a někdy i pohlaví svěřenců. Diagnostické ústavy se tedy dělí na dva druhy a to dětský diagnostický ústav (pro děti, které nemají ukončenou povinnou školní docházku) a diagnostický ústav pro mládež (pro děti s ukončenou povinnou školní docházkou). (Slomek, 2010, str. 45)

Pro mladistvé, kteří už neplní povinnou školní docházku, jsou zde utvořeny takzvané diagnostické třídy, v nichž se připravují na budoucí povolání. (Jedlička, 2004, str. 307)

„Diagnostický ústav předává s dítětem umístovaným nebo přemísťovaným do zařízení komplexní diagnostickou zprávu s programem rozvoje osobnosti, pravomocné rozhodnutí soudu, školní dokumentaci včetně posledního vysvědčení a návrhu klasifikace za dobu pobytu v DÚ, osobní věci dítěte.“ (Slomek, 2010, str. 46)

1.3.2 Dětské domovy

Zákon č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů hovoří o dětských domovech jako o zařízeních, která pečují o individuální potřeby dětí a plní výchovné, vzdělávací a sociální úkoly.

Dětský domov je výchovné zařízení, do kterého jsou umísťovány děti, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině ani jiné formě náhradní péče. Tyto děti netrpí žádnými poruchami v chování a jejich vzdělávání probíhá ve školách mimo DD.

Do tohoto zařízení jsou obvykle umísťovány děti ve věku od 3 do 18 let. Je také možné do DD umístit nezletilou matku se svým dítětem. (Slomek, 2010, str. 47)

Do roku 2002 byly dva typy dětských domovů a to typ internátní a rodinný. V rodinném typu jsou děti rozděleny do menších skupin většinou po 5 - 8 dětech. Tato „rodina“ má stálé vychovatele a společně obývají bytovou jednotku, kde se učí soběstačnosti. Sourozenci jsou obvykle pospolu v jedné rodinné skupině, aby byly mezi nimi zachovány sociální vazby. Internátní typy dětských domovů byly podle zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních nuceny přejít do dvou let na typ rodinný. (Integrace dětí z dětského domova do běžného života, [online], 2011)

Při umístění dítěte do dětského domova je nutno zohlednit hned několik faktorů jako jsou věk dítěte, tělesný a duševní stav, rodinná situace, předpokládané trvání pobytu v dětském domově. (Langmeier, 2011, str. 354)

1.3.3 Dětský domov se školou

Zákon č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů popisuje dětský domov se školou jako zařízení, do kterého jsou zpravidla umísťovány děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky.

Toto zařízení se specializuje na jedince, kteří mají závažné poruchy chování nebo trvale trpí duševní chorobou, která vyžaduje výchovně léčebnou péči, dále pak na nezletilé matky, které mají nařízenou ústavní výchovu či ochrannou péči. (Folda, 2009, str. 15)

Nejsou-li již důvody, aby dítě dále navštěvovalo školu přímo v dětském domově se školou, je mu umožněno přejít na běžnou školu mimo DDš.

„Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu.“ (Slomek, 2010, str. 47)

1.3.4 Výchovní ústav

Podle zákona č. 109/ 2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů je toto zařízení určeno dětem starším 15 let, u kterých byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova. U těchto jedinců se vyskytují závažné poruchy chování.

Výjimečně může být do výchovného ústavu umístěno dítě mladší (nejméně 12 let), pokud se u něho projevují natolik závažné poruchy chování, že nemůže být umístěno do dětského domova se školou. Jako součást výchovného ústavu se zřizuje základní, speciální nebo střední škola. (Folda, 2009, str. 15)

Výchovný ústav má především plnit úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. V tomto typu zařízení jsou postaveny speciální technické prostředky, které mají zabránit útěku. Pro větší bezpečnost zařízení lze využívat audiovizuálních systémů, které jsou nainstalovány v okolí budov, na chodbách či v místnostech, kam mají děti odepřený přístup. O umístění této techniky musí ředitel předem informovat všechny zaměstnance i děti, které jsou v zařízení umístěny.

Tato zařízení jsou nucena vést povinnou dokumentaci a to konkrétně vnitřní řád, roční plán výchovně vzdělávací činnosti, týdenní programy výchovně vzdělávací činnosti, jednací protokol, záznamy o umístění a průběhu pobytu dítěte, osobní dokumentaci každého z dětí, knihu denní evidence zařízení, knihu úředních, ale i ostatních návštěv. (Slomek, 2010, str. 48- 49)

1.4 Nedostatky ústavní výchovy

Na dětech vychovávaných v dětských domovech byly objeveny známky psychické deprivace. Návrh o zrušení dětských domovů je z praktického hlediska nemožný, a proto se bohužel potýkáme i s určitými nedostatky ústavní výchovy, na které poukazuje například Langmeier. (2011)

Jedním z hlavních problémů ústavní výchovy je hospitalismus. (Matoušek, 1999, str. 118) Autorka Běhounková hovoří o hospitalismu jako o institucionální deprivaci (skleníkový efekt). (Běhounková, 2012, str. 52). Jedinec je tak dobře adaptován do umělého prostředí, že později může nastat problém se zařazením do „běžného“ života. V ústavu je dítěti poskytována veškerá péče včetně vaření, uklízení, praní, žehlení. Je také zajištěn po finanční stránce, je mu organizována práce i mimopracovní aktivity. Dále se klient po většinu času stýká pouze s ostatními klienty zařízení a s profesionálním personálem zařízení.

V zařízeních, kde je pouze jedno pohlaví, častěji dochází k navazování homosexuálních vztahů. (Matoušek, 1999, str. 118)

Deprivace a subdeprivace je další společný příznak dětí, které jsou umístěny v ústavním zařízení. Tento symptom vzniká u dětí, které jsou dlouhodobě odloučené od hlavní pečující osoby a nedochází u nich k dostatečné náhradě. Výsledkem deprivace je hluboké narušení vývoje osobnosti. Rozdíl mezi deprivací a subdeprivací je v tom, že subdeprivace je nižší forma, která je způsobena nedostatečnou akceptací či nízkou empatií vůči dítěti. (Běhounková, 2012, str. 50)

„Deprivace se dělí podle druhu neuspokojovaných potřeb na biologickou, motorickou, senzorickou, sociální, citovou (potřeby lásky a jistoty). Absolutní deprivace je označením pro neuspokojování bazálních existenčních potřeb.“ (Běhounková, 2012, str. 50)

Následky ústavní výchovy se mohou projevovat například ztrátou zájmu o okolí, špatnou komunikací nebo dokonce návratem do nižšího vývojového stupně a podobně. (Matoušek, 1999, str. 118)

Folda (2009) poukazuje na to, že děti žijící v dětském domově se také potýkají s mnoha problémy, jako jsou například nesamostatnost, nepřipravenost postarat se o sebe. Většinu svého času tráví pouze v prostorech zařízení, prakticky neznají život mimo domov. Navíc dlouhodobý pobyt v dětském domově má negativní vliv na jejich psychosociální vývoj. Často se tyto děti dostávají do konfliktů, protože se neorientují v běžných způsobech chování a mnohdy nejsou schopné respektovat jiné autority.

Z příkladů výše uvedených vyplývá, že děti z dětských domovů nejsou v šesti letech dostatečně zralé na to, aby mohly nastoupit do školy. (Langmeier, 2011, str. 103)

2 Cílové skupiny

Tato kapitola je věnována osobám zainteresovaným v procesu odchodu dětí z dětských domovů, tedy pracovníkům zařízení, rodině a především samotným adolescentům.

2.1 Adolescence

Období adolescence úzce souvisí s tématem odchodu dětí z dětského domova. Je totiž přechodnou fází mezi dětstvím a dospělostí. V této vývojové etapě dochází jak k fyzickým změnám, tak k emočnímu, kognitivnímu a sociálnímu vývoji. (Thorová, 2015, str. 414)

Slomek (2010) toto období vidí jako období hledání a přehodnocování. Jedinci se snaží dosáhnout přijatelného sociálního postavení a získat zralejší formu vlastní identity.

Teprve od konce minulého století se ze sociálního hlediska vymezuje období dospívání. Předtím bylo pouze období dětství a poté ihned následovala dospělost. (Langmeier, 1998, str. 87)

Období dospívání lze rozdělit na dvě fáze a to na ranou adolescenci a pozdní adolescenci. Raná adolescence neboli pubescence probíhá mezi 11. – 15. rokem, kdy je výrazné tělesné dospívání. Velmi nápadně se mění zevnějšek, ale také probíhají změny ve způsobu myšlení. Abstrakce je v tomto období na vysoké úrovni. Značné proměny jsou také v emočním prožívání. Typické pro pubescenty jsou časté výkyvy nálad. Důležitou součástí tohoto období je poznávání prvních lásek. Ukončení školní docházky a výběr dalšího vzdělávání či povolání jsou považovány za jeden z důležitých sociálních mezníků.

Období pozdní adolescence je přibližně od 15 let. Na ukončení tohoto období mají autoři odlišné názory. Vágnerová (2005) ve své knize připisuje konec ve věku 20 let. Helus (2011) vymezuje konec dospívání až ve 22 letech.

Vstup do fáze pozdní adolescence je biologicky vymezen pohlavním dozráním, v této době obvykle dochází k prvnímu pohlavnímu styku.“ (Vágnerová, 2005, str. 324)

Dalším důležitým krokem je ukončení profesní přípravy a následný výběr povolání. Pro tuto etapu života je také typické rozvíjení vztahů s vrstevníky a to především navozování partnerských vztahů.

„Smyslem pozdní adolescence je poskytnout jedinci čas a možnost, aby rozuměl sám sobě, zvolil si, čeho chce v budoucnosti dosáhnout a osamostatnil se ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje. Právě v tom bývá jeden ze zdrojů napětí, protože tempo biologického, psychického a sociálního vývoje bývá rozdílné a dospělost není v současnosti přesněji definována.“ (Vágnerová, 2005, str. 325-326)

2.1.1 Tělesné proměny

Dospívající v tomto období rychle získávají sílu, hbitost, smysl pro rovnováhu a jemnou pohybovou koordinaci i díky tomu u nich roste zájem o sportovní aktivity. (Langmeier, 1998, str. 144)

Toto období je velmi důležitý biologický mezník. Jedinec se stává schopný reprodukce. A však zásadní tělesné změny mohou vést ke ztrátě sebejistoty a jsou velmi často doprovázeny také změnami v chování. K dospívání u dívek dochází dříve než u chlapců. Mezi pohlavími je značná odlišnost tělesných změn, u dívek jsou změny o mnoho výraznější než u chlapců. (Vágnerová, 2005, str. 332). Růst u dívek končí již v 15 letech, u chlapců to je až mezi 17. – 18. rokem. (Thorová, 2015, str. 424)

2.1.2 Poznávací procesy

„Kognitivní vývoj je výsledek interakce zrání a učení. Teprve tehdy, když je dospívající z neurofyziologického hlediska dostatečně zralý, díky systematickému vzdělání získal potřebné zkušenosti, může dále rozvíjet své poznávací schopnosti“.

Podle Keatinga (1991) Vágnerová ve své knize vymezuje typické znaky pro způsoby myšlení u dospívajícího člověka. Adolescenti připouštějí variabilitu různých možností. Tento způsob myšlení obohacuje a rozšiřuje úvahy. Zároveň je jedinec schopen posuzovat problémy z více hledisek. Toto pochopení pomáhá k pochopení druhých lidí a jejich názorů. Dalším typickým znakem je, že dospívající dokáže uvažovat systematictěji. Dokáže hledat alternativní řešení či stanovovat si různé hypotézy a postupy. Posledním typickým znakem myšlení je experimentování s vlastními úvahami. Dospívající jsou schopni své úvahy kombinovat a zároveň je integrovat v jeden celek.

Ke změnám dochází i v postojích k základním psychickým potřebám. Pro dospívající je velmi důležitá potřeba jistoty a bezpečí, potřeba seberealizace a v neposlední řadě potřeba budoucnosti. (Vágnerová, 2005, str. 335)

Díky nedostatečným životním zkušenostem jsou adolescenti náchylnější na kognitivní omyly, které jsou spojeny se vztahovačností, přeháněním a nálepkováním. (Thorová, 2015, str. 428)

2.1.3 Emoční vývoj

„Mezi hlavní vývojové úkoly období dospívání patří zejména uvolnění z přílišné závislosti na rodičích a na druhé straně navazování diferencovanějších a významnějších vztahů k vrstevníkům obojího pohlaví.“ (Langmeier, 1998, str. 149)

Hormonální proměny stimulují změny v citovém prožívání. Pro toto období je typické časté kolísání emočního ladění. Emoční projevy mohou být v tomto věku nápadnější a méně přiměřené. Citové prožitky mohou být velmi intenzivní, ale za to jsou krátkodobé a proměnlivé.

Dospívající často prožívají emoční egocentrismus, což znamená, že jsou přesvědčeni o tom, že nikdo nemůže prožívat tak silné interní prožitky jako oni sami. V tomto věku jedinci nechtějí své city sdělovat svému okolí. Někdy ani sami ve svých citech nemají příliš jasno nebo je neumí ještě správně verbalizovat. (Vágnerová, 2005, str. 340-342)

Typické pro toto období je přehnaná vztahovačnost, přecitlivělost, hostilita, agresivita, impulzivnost, náchylnost k rizikovému chování a psychopatologickým procesům. (Thorová, 2015, str. 433)

2.1.4 Autoregulační schopnosti

„V průběhu dospívání se rozvíjejí volní vlastnosti, jejichž komplex charakterizuje individuálně typický způsob autoregulace (podle Brichcína, 1999). V rané adolescenci se začíná zlepšovat sebekontrola a vytrvalost, k jejich rozvoji přispívá lepší odhad vlastních možností.“ (Vágnerová, 2005, str. 343)

Na konci adolescence dochází ke stabilizaci volní autoregulace. Jedinci se dokážou lépe ovládat, jejich sebeovládání je stabilnější a dlouhodobější. Autoregulační mechanismy jsou užitečné především v zátěžových situacích.

2.1.5 Socializace

Mezi důležité sociální mezníky dospívání patří ukončení povinné školní docházky a volba dalšího vzdělávání a získání občanského průkazu. V tomto období se značně mění vztahy k okolí. Adolescenti nechtějí přijímat jiné autority a neradi se podřizují okolí. Rádi se dohadují s rodiči, prarodiči, učiteli a podobně. Jedinci v tomto období příliš netolerují dospělé.

V tomto věku se mění i význam okolních sociálních skupin. Rodina je pro ně stále významná, rádi se do ní vrací, ale již na ni nejsou tak těsně vázáni jako doposud. Pubescenti obvykle nechtějí být jako rodiče, ale snaží se od nich odlišit. V tomto věku pro ně nejsou rodiče tak dokonalí, jako pro ně byli v letech předešlých. Na konci tohoto období se však upevňuje kladný vztah k rodičům. (Thorová, 2015, str. 433) Za to velký význam pro pubescenty mají jejich vrstevníci. Navazují dyadické vztahy a první partnerství. (Vágnerová, 2005, str. 346-361)

2.2 Pracovníci zařízení

Pracovníci zařízení jsou pro děti z dětských domovů nesmírně důležití, jelikož zastupují to, co je pro dítě nejdůležitější a to je rodina.

„Pedagogickým pracovníkem zařízení či střediska může být jen ten, kdo splňuje podmínky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb. (Zákon o pedagogických pracovnících) a dále splňuje podmínku psychické způsobilosti (zákon č. 383/2005 Sb.). Psychická způsobilost se zjišťuje psychologickým vyšetřením a prokazuje se před vznikem pracovněprávního vztahu k zařízení či středisku a poté za trvání pracovněprávního vztahu, vznikne-li důvodná pochybnost, že pracovník danou podmínku nesplňuje (ředitel nařídí takovému pracovníkovi, aby podstoupil psychické vyšetření, a určí k tomu přiměřenou lhůtu).“ (Slomek, 2010, str. 49)

Konkrétně Dětský domov v Nechanicích rozděluje pracovníky zařízení do tří organizačních útvarů. Prvním z nich je organizační útvar pedagogický, který je přímo řízen vedoucím vychovatelem. Druhý organizační útvar je ekonomicko-právní. Tento útvar je řízen hospodářkou. Třetím organizačním útvarem je jídelna a ta je řízena přímo vedoucím jídelny.

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů definuje vychovatele jako osobu, která vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, v zařízení, které je určeno dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy anebo ve středisku výchovné péče.

Povinností vychovatelů DD je zajistit souhrnný výchovně vzdělávací proces dětem, které jsou umístěny v DD. Dále poskytuje sociální pomoc a má na starost písemné údaje. Vždy jedná v souladu se zájmem dítěte.

Psycholog DD má za úkol provádět diagnostiku a poskytuje krizovou intervenci. Dále pomáhá jedincům, u kterých je vyšší riziko školních neúspěchů či jiného nežádoucího chování.

Ředitel DD je vedoucí celé organizace. Zastupuje ji navenek. Jeho povinností je, aby veškeré záležitosti týkající se činnosti organizace probíhaly v souladu se zřizovací listinou.

Činností zástupce ředitele je zastupovat ředitele DD v plném rozsahu. Jeho úkolem je řídit výchovný úsek, dále zajišťuje údržbu zařízení a autoprovaz. (Dětský domov a školní jídelna Nechanice [online]).

2.3 Rodina

Pro každé dítě jsou jeho rodiče nesmírně důležití a to i pro děti, které jsou umístěny do dětských domovů. Jejich rodiče se z nějakého důvodu o ně nemohou starat (úmrtí, výkon trestu) nebo nechtějí, jelikož nemají k dítěti žádnou citovou vazbu anebo se o dítě neumí postarat. (Škoviera, 2007, str. 129)

„Rodina hraje vzhledem k dítěti rozhodující roli: je zdrojem prvních informací a pomoci. Jestliže není do procesu socializace, edukace a (re)habilitace začleněna nebo když nejsou rodiče považováni za aktivní partnery, může to znamenat ztrátu potřebných informací nebo potenciální snížení efektivity výsledků.“ (Šándorová, 2015, str. 72)

A právě proto by mělo zařízení, ve kterém je dítě umístěno, spolupracovat co možná nejvíce s jeho rodinou.

Práce s rodinou však nebyla doposud ukotvena ve školské legislativě, tedy neexistuje žádné metodické propracování. (Běhounková, 2012, str. 168)

Autor Rieger rozlišuje pět druhů kontaktu dítěte s rodinou. Prvním je kontakt osobní, tedy návštěva za přítomnosti zástupců organizace či nikoliv. Druhým kontaktem jsou společné konzultace mezi odloučeným a členy instituce. Tyto společné konzultace provádí zástupce instituce. Třetím kontaktem je účast na společné akci, tím je například myšleno setkání s terapeutickou skupinou. Čtvrtý kontakt je zprostředkovaný a probíhá pomocí telefonu, internetu nebo dopisů. Posledním kontaktem je kontakt virtuální. Rozhovory probíhající s rodiči či dítětem v rámci denního snění.

Při odchodu z dětského domova hraje velkou roli, zda se děti chystají do nového prostředí anebo se vracejí zpět k rodině domů. Dle toho jsou pak uzpůsobeny programy přípravy na odchod.

Pokud se tedy dítě po odchodu chystá zpět k rodině, tak po celou dobu pobytu dítěte probíhají konzultace s členy rodiny. Tato sezení je ideální nabídnout ihned po umístění dítěte do zařízení. Dohoda o pravidlech soužití by měla být cílem těchto společných konzultací. (Rieger, 2009, str. 36, 70)

3 Proces odchodu dítěte z DD

Proces odchodu dítěte z dětského domova je nejzásadnější kapitolou bakalářské práce. Celý proces odchodu je důležité správně naplánovat, aby pro dítě byl co možná nejpřirozenější.

3.1 Legislativní ustanovení

Ředitel zařízení ukončí pobyt dítěte, jestliže soud zrušil ústavní nebo ochrannou výchovu nebo pokud uplynula doba trvání ústavní výchovy. Dále pak pokud konkrétní osoba dosáhla zletilosti a nepřipravuje se na své budoucí povolání.

V případě, že se mladistvý připravuje na budoucí povolání, sepiše s ním zařízení smlouvu, aby mohl dále zůstat v zařízení, a to však nejdéle do 26 let věku.

Podle statistik však většina dospívajících opouští domov hned v 18 letech. „*Možnost dobrovolného prodloužení trvání ústavní výchovy až do ukončení přípravy na povolání využilo ve školním roce 2009/10 pouze 5,2 % mladistvých, jedná se tedy o 408 mladistvých z celkového počtu 7878 umístěných dětí a mladistvých v zařízeních pro výkon ÚV, OV všech typů v tomto školním roce (ÚIV, 2010).*“ (Běhounková, 2012, str. 153)

„*Dítěti, jemuž byl ukončen pobyt v zařízení z důvodů uvedených v § 24 odst. 5 písm. b) a c), se podle jeho skutečné potřeby v době propouštění a podle hledisek stanovených vnitřním řádem, poskytne věcná pomoc nebo jednorázový peněžitý příspěvek. Dále se dítěti ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí poskytuje poradenská pomoc se zajištěním bydlení a práce, a dále je dítěti i po opuštění zařízení poskytována poradenská pomoc při řešení tíživých životních situací.*“

Běhounková (2012) podotýká, že zákon jasně nedeklaruje za jakých podmínek a na jak dlouho se tato poradenská pomoc vztahuje.

Podle zákona č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů je propuštěnému dítěti, které dosáhlo zletilosti poskytnuta věcná anebo jednorázová finanční pomoc ve výši 15 000 Kč. Dále je dítěti poskytnuta jak poradenská služba, tak pomoc při hledání bydlení a práce. Po opuštění zařízení je dítěti i nadále poskytována pomoc při řešení těžkých životních situací.

Podle vyhlášky č. 438/2006 Sb. může být v rámci přípravy na budoucí povolání dítě ubytováno v zařízení bytové jednotky, kterou mohou obývat nejvíce tři děti. Do bytových jednotek mohou být ubytovány děti starší 16 let.

Ředitel je povinen informovat šest měsíců dopředu obecní úřad o budoucím propuštění dítěte. Pokud se jedná o případ, kdy opouští domov zletilý, ředitel mu umožní jednání se sociálním kurátorem. (Folda, 2009, str. 20)

3.2 Příprava na odchod z dětského domova

„Legislativní ošetření přípravy na odchod ze zařízení institucionální výchovy a ošetření následné podpory postihuje pouze zlomek z celé problematiky. “(Běhounková, 2012, str. 154)

Zřejmě i proto se děti po odchodu z dětského domova potýkají hned s několika vážnými problémy. Mezi ty nejzásadnější patří sociální nepřipravenost. Tím jsou konkrétně myšleny problémy spojené s hledáním a následným udržením si práce. Také jim mnohdy chybí zkušenost při řešení životních situací.

Další problém nastává při hledání bydlení. S odchodem také jedinec ztrácí emocionální podporu ze strany zařízení.

Tyto všechny problémy jsou spojeny s nízkým počtem zařízení, odborníků a všeobecně s nedostatkem financí.

Dle sociologických výzkumů se v dnešní době věk odchodu z domova u mladých dospělých posouvá na 24. – 27. rok. (Běhounková, 2012, str. 151)

Pracovníci zařízení se při přípravě dlouhodobě zaměřují na několik významných situací, jako jsou výběr budoucího zaměstnání, schopnost ovládnutí domácích prací, hospodaření s penězi, zajištění bydlení a získání zaměstnání.

Při výběru povolání je velmi často nápomocen psycholog, který pomáhá se správnou volbou budoucího zaměstnání. V průběhu pobytu v zařízení se děti učí, jak si připravovat jídlo a vařit, dále jak uklízet, žehlit, prát. Také je velmi důležité, aby se uměly postarat nejen o sebe, ale i o své sourozence. Mezi další důležité dovednosti patří správné zacházení s penězi. Každé dítě dostává kapesné, na kterém by se mělo naučit šetřit. Dětem, které pobírají sirotčí důchod, jsou peníze vkládány na účet a jsou jim dány při odchodu. Při hledání bydlení se snaží pracovníci domova najít dětem co nejlevnější bydlení, například kontaktují Domy na půl cesty, azylové domy či centra sociální pomoci. Některé domy mají dokonce takzvané startovací byty, kde mají děti možnost bydlet po odchodu. Se sháněním bydlení domov obvykle spolupracuje s městským úřadem. (Integrace dětí z dětského domova do běžného života, [online], 2011)

3.3 Fáze procesu odchodu dítěte z dětského domova

Existují dva typy programů na návrat z odloučení a ty se dělí podle toho, zda se osoba vrací zpět domů k rodině anebo se chystá bydlet zcela v novém prostředí (Dům na půl cesty, azylový dům,...) Příprava na odchod z dětského domova je velmi dlouhá a systematická a rozděluje se na tři fáze a to zahájení, průběh a návrat. (Rieger, 2009, str. 37)

První fáze přípravy na odchod je zahájena v den nástupu dítěte do zařízení. Pro každého jedince je stanoven podrobný plán podpory a rozvoje. S tímto plánem je každý jedinec seznámen a během pobytu se podílí na vytváření dalších nových cílů. (Běhounková, 2012, str. 155) Již zmiňovaný autor Rieger tento podrobný plán nazývá jako vstupní dohodu, která je při příchodu do zařízení podepisována. (Rieger, 2009, str. 42)

Ve druhé fázi by každému dítěti měl být přiřazen takzvaný klíčový pracovník, který dítě provází po dobu pobytu v zařízení. Dítě v něm má oporu a svěřuje se mu. (Běhounková, 2012, str. 156) Hlavními cíli druhé fáze jsou zahrnutí do rehabilitačního procesu, udržování kontaktu s rodinou, příprava na budoucí návrat dítěte do rodiny, zajištění sociálně-psychologické a preventivně-terapeutické služby, trénink dovedností pro samostatný život, finanční nezávislost, znalosti potřebné k získání práce ve vybraném oboru, atd. Konec druhé fáze nastává při stanovení odchodu ze zařízení a to tedy nejméně tři týdny dopředu, aby to jedinec věděl s dostatečným předstihem. (Rieger, 2009, str. 48) Odchod probíhá v terapeutické a rituální rovině. Při terapeutické se osoba loučí s klíčovými osobami zařízení, které mu předávají zpětnou vazbu, a získává od nich důležité kontakty. Druhá rituální rovina je zaměřena přímo na loučení se s komunitou. Každé loučení neprobíhá stejně, je brán v potaz věk dítěte, typ a tradice zařízení a podobně. (Běhounková, 2012, str. 156)

„Rituál loučení ve skupině a v komunitě by měl být jednotný. Vhodné je v tomto rituálu laskavě zakódováno přání, aby se odloučený už nikdy nemusel vracet do instituce.(...)“
(Rieger, 2009, str. 72)

Třetí fáze probíhá už mimo prostory instituce. Pro dospívajícího je tento přechod do „reality“ náročný a mnohdy se jedinec potýká s pocity nejistoty, proto by měla existovat ambulantní služba, která dospělému pomůže v případě nějakých potíží. Zpočátku mladý dospělý potřebuje intenzivní podporu, která se časem promění na poradenskou podporu. Ukončení podpory je navrženo v případě naplnění cílů, nespolupráce anebo při nutnosti psychoterapeutické léčby. (Běhounková, 2012, str. 157)

3.4 Varianty bydlení po odchodu z dětského domova

Mezi první otázky, které si dítě před odchodem klade, je to, kde bude bydlet. Jednou z možností je, že se mladistvý vrací zpět do své původní rodiny. Pokud tomu tak není, má možnost využít takzvaných startovacích bytů přímo v dětských domovech. Další možnostmi jsou například Domy na půl cesty, azylové domy či centra sociální pomoci.

3.4.1 Startovací byty

Startovací byty jsou určeny pro děti starší 15 let a jsou součástí dětského domova. Byt je obvykle poskytnut 2 až 3 mladým dospělým. Cílem je, aby se naučili více samostatnosti, hospodaření a správnému zacházení s penězi. (Běhounková, 2012, str. 162)

3.4.2 Azylové domy

Zákon č. 108/ 2006 Sb. o sociálních službách: ve znění pozdějších předpisů hovoří o azylových domech jako o sociálním zařízení, které nabízí možnost ubytování na přechodnou dobu pro lidi v nepříznivých životních situacích. Doba pobytu nepřevyšuje obvykle jeden rok. Azylové domy zařizují stravu či pomoc při zajištění stravy, dále pak podmínky k zajištění úklidu, tedy možnost praní, žehlení atd. Tato služba je zpoplatňována.

3.4.3 Domy na půl cesty

Domy na půl cesty upravuje taktéž zákon č. 108/2006 o sociálních službách: ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o zařízení, které poskytuje bydlení osobám do 26 let, které opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Doba trvání pobytu nepřevyšuje obvykle jeden rok. Dům na půl cesty stejně jako azylový dům zprostředkovává stravu, podmínky k zajištění úklidu, pomoc upevnění kontaktu s rodinou a podobně. Tato služba je zpoplatňována.

Domy na půl cesty nejsou však určeny pro osoby se zdravotním postižením, alkoholiky či osoby závislé na drogách.

Tato služba se zároveň snaží vést klienty k větší samostatnosti, začlenění do společnosti, finanční gramotnosti, k získání zaměstnání atd. (Pomoc v nouzi o.p.s, [online])

3.4.4 Centrum sociální pomoci a služeb o.p.s. – Harmonie I.

Město Hradec Králové má specifické koncepce bydlení pro občany, kteří se ocitli v nepříznivých životních situacích. Jedním z konkrétních zařízení je právě centrum sociální pomoci a služeb v Hradci Králové - Harmonie I. Toto zařízení poskytuje bydlení mnoha dětem z Dětského domova v Nechanicích.

Dům Harmonie I. má k dispozici celkem 406 bytů. Deset bytů je určeno pro odchovance z dětských domovů, kteří mají trvalé bydliště v Hradci Králové a pro děti z Dětského domova v Nechanicích.

Pracovníky zařízení jsou kvalifikovaní sociální pracovníci, psychologové, terapeuti a sociální pracovníci. (Koncepce specifických forem bydlení v Hradci Králové, [online])

3.4.5 Ubytovna Brněnská

Ubytovna Brněnská se nachází v Hradci Králové a taktéž patří mezi specifické koncepce bydlení. Toto zařízení je další z možností bydlení pro odchovance z Dětského domova v Nechanicích.

Ubytovna kromě bydlení poskytuje pomoc prostřednictvím individuální sociální práce dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách: ve znění pozdějších předpisů. Cílem je zajistit osobě byt ve vlastnictví, nájmu nebo podnájmu od právnické nebo fyzické osoby.

„Klientovi městské ubytovny je nabízena spolupráce na celkovém řešení jeho životní situace, přičemž jsou stanoveny podmínky této spolupráce formou individuálního plánu a oběma stranami jsou závazně odsouhlaseny. Neplnění individuálního plánu ze strany klienta nebo jeho nečinnost může být důvodem k ukončení ubytování v městské ubytovně.“ (Městská ubytovna Brněnská, Koncepce specifických forem bydlení v Hradci Králové, [online]).

Zařízení má celkem 34 bytových jednotek (21 jednopokojových, 13 dvoupokojových). (Koncepce specifických forem bydlení v Hradci Králové, [online])

4 Spolupráce se sociálně-právní ochranou dítěte (SPOD) a projekty podporující děti z dětských domovů

Kapitola popisuje spolupráci s orgánem sociálně – právní ochrany dětí, který pomáhá dětem z dětských domovů. Dále vyzdvihuje některé z projektů, které pomáhají dětem z DD různými způsoby.

4.1 Spolupráce se sociálně-právní ochranou dětí (SPOD)

Orgán sociálně právní ochrany dítěte má za úkol pomáhat v krizových situacích, které jsou například spojeny s rozpadem rodiny či úpravou práv a povinností u nezletilého dítěte. Nechanický dětský domov konkrétně spolupracuje se SPOD MM HK (Sociálně-právní ochrana dětí magistrátu města Hradec Králové) a tuto spolupráci hodnotí jako velice dobrou.

Dle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění se sociálně-právní ochranou rozumí ochrana práva dítěte, ochrana oprávněných zájmu dítěte, působení, které napomáhá k obnovení narušených funkcí rodiny a opatření náhradního bydlení pro dítě, které nemůže být vychováváno ve vlastní rodině.

Podle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění sociálně-právní ochranu dítěte zajišťují především orgány jako jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady a újezdní úřady, ministerstvo, Úřad, Úřad práce České republiky-krajské pobočky.

„Pracovníci pomáhají zejména při řešení životních situací spojených s rozpadem rodiny a úpravou práv a povinností rodičů k nezletilým dětem, při řešení situací dětí narozených mimo manželství včetně pomoci jejich matkám, při řešení situací souvisejících s určením vyživovací povinnosti včetně neplnění vyživovací povinnosti ze strany povinného, při řešení situací nedostatečné péče o děti. Pracovníci také pomáhají při řešení konfliktních vztahů mezi rodiči včetně domácího násilí, které nepříznivě působí na vývoj dětí.“ (Sociálně-právní ochrana dětí, Hradec Králové [online]).

Mezi specifické služby pro rodiny s dětmi patří takzvaná podpora rodiny či interní sanace rodiny. Tato služba pomáhá k posílení rodiny. Jde tedy hlavně o posílení kompetencí rodičů v zájmu dítěte. Náhradní řešení, tím je konkrétně myšleno například umístění dítěte do pěstounské péče, je až tou krajní variantou. I v případě umístění dítěte do pěstounské péče je zachován kontakt s biologickou rodinou, a pokud to je jen trochu možné, tak je usilováno o návrat dítěte do biologické rodiny. (Sociálně-právní ochrana dětí, Hradec Králové, [online])

4.2 Projekty podporující děti z dětských domovů

Pro děti, které jsou v dětském domově, je vytvořeno mnoho projektů, které je podporují například v získání řidičského průkazu, v jazykových pobytech, při hledání bydlení a povolání. Nejznámější projekty České republiky jsou: „Řidičské průkazy“, „Jazykové kurzy v zahraničí“, „Accenture academy“, „Schody do života“, „Správná šance“, „Pomoz mi do života“, „Do Alberta na praxi“. V následující podkapitole jsou stručně popsány.

4.2.1 Projekt „Řidičské průkazy“

Projekt je určen mladistvým do 26 let, kteří žijí v dětském domově. Podstatou projektu je finančně přispět na získání řidičského průkazu skupiny B. Výše příspěvku činí 5 000 Kč na jednoho účastníka kurzu. Pro velký zájem je vždy vypsáno výběrové řízení. Osobní motivační dopis, strukturovaný životopis, doporučující dopis, kopie výměru přídatku na dítě a informace o autoškole jsou nutné dokumenty, které jsou potřeba k podání žádosti. (Nadační fond Livie a Václava Klausových, [online], 2003)

4.2.2 Projekt „Jazykové kurzy v zahraničí“

Projekt se také zabývá mladistvými, kteří žijí v dětském domově. Dospívající od 16 let se mohou zúčastnit dvou týdenního jazykového kurzu například v Anglii, Německu, Francii a podobně. Projekt vybraným studentům poskytne finance na dopravu, stravování, ubytování v hostitelských rodinách, učebnice a kapesné. Po absolvování kurzu obdrží studenti certifikát. (Nadační fond Livie a Václava Klausových, [online], 2003)

4.2.3 Projekt „Accenture Academy“

Cílem tohoto projektu je pomoci mladistvým po odchodu z domova si najít vhodné bydlení, získat zaměstnání, dále pak předávání praktických zkušeností a získání finanční gramotnosti. Projekt je především pro děti od 15 do 19 let, které žijí v dětském domově a do budoucna se připravují na odchod. (Nadace Terezy Maxové, [online], 2009)

4.2.4 Projekt „Schody do života“

Tento projekt je určen pro chlapce z dětských domovů, kteří chodí do 9. třídy a mají zájem se vyučit buďto v oboru tesař, klempíř nebo pokrývač. Cílem je co nejvíce usnadnit chlapcům možnost studia. Na stranu druhou projekt očekává od účastníků svědomitý přístup a od dětského domova spolupráci se středním odborným učilištěm. Projekt byl oceněn prestižní cenou European CSR Award. (Nadační fond schody do života, [online], 2007)

4.2.5 Projekt „Do Alberta na praxi“

Společnost Ahold pomáhá sociálně ohroženým dětem získat brigádu přímo v obchodech Albert. Dítě musí být starší 16 let a zaručuje se za něho konkrétní zařízení, ve kterém žije. Každý zájemce poté projde výběrovým řízením. Je nezbytně nutné, aby dítě prokázalo zájem o práci a zodpovědný přístup. (Nadační fond Albert, [online], 2008)

4.2.6 Projekt „Pomoz mi do života“

Cílem je pomoci dětem, které opouštějí dětský domov. Konkrétně projekt nabízí podporu při vzdělávání či připravuje jedince na budoucí povolání.

Projekt je složen ze tří částí. Tou první je stipendijní program, který je určen pro děti od 14 let. Cílem je umožnit dítěti další studium, které ho bude zajímat. Za peníze ze stipendijního programu se hradí školné, cestovné, pomůcky, různé kurzy a podobně. Druhá část nese název startovací balíček. Dítěti je poskytnuta materiální pomoc. Konkrétně obdrží ložní prádlo, utěrky, ručníky, kuchyňské potřeby, žehličku, žehlicí prkno a vysavač. Každý z balíčků je v přibližné hodnotě 15 000 Kč. Třetí část Pomoc v začátku samostatného života se snaží dětem sehnat bydlení a pracovní uplatnění. Dále jim dá kontakt na regionálního dobrovolníka, který jim pomůže při těžkých začátcích. Konkrétně Dětský domov v Nechanicích spolupracuje s tímto projektem. (Dejme dětem šanci o.p.s, [online], 2011)

5 Dětský domov Nechanice (DDN)

DDN je zařízení, ve kterém byly pořizovány rozhovory s dětmi a pracovníky pro praktickou část bakalářské práce.

„Dětský domov a jídelna rodinného typu v Nechanicích byl zřízen jako příspěvková organizace Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR dnem 1. 1. 1995 dle § 12, odst. 3 písm. F/ zákona č. 564/1990 Sb. Od 1.9.1995 je dle § 2 odst. 7 a odst. 11 vyhlášky MŠMT ČR č. 399/1991 Sb. součástí Speciální mateřská škola, dodatkem č. 2 MŠMT ČR č.j. 12 610/99-21 ze dne 26.1.1999, s účinností od 1.3.1999, se doplňuje jako součást organizace školní jídelna.“ (Dětský domov a školní jídelna Nechanice, [online])

„Dětský domov a školní jídelna v Nechanicích je školské zařízení pro výkon ústavní výchovy dětí a mládeže s normálním tělesným a duševním vývojem, případně s lehčím stupněm mentální retardace, také s nejruznějšími poruchami učení.“ (Dětský domov a školní jídelna Nechanice, [online]).

V DDN jsou děti ve věkovém rozmezí od 3 do 18 let, je tedy důležité, aby byl dětem zajištěn přístup ke vzdělání. Do mateřské a základní školy děti chodí přímo v Nechanicích. Speciální třídy děti také navštěvují v ZŠ Nechanicích.

DDN je zařízení rodinného typu, které dětem poskytuje komplexní péči. Zařízení je rozděleno na 6 heterogenních skupin. Každá z nich obývá jeden byt, který obsahuje kuchyň, koupelnu, WC, obývací pokoj a několik ložnic. Děti jsou do bytů rozděleny dle sourozeneckých či kamarádkých vztahů.

DDN dětem nabízí mnoho volnočasových aktivit, jako jsou například pěvecký kroužek, gastronomický kroužek, zdravotně tělovýchovný kroužek, dramatický kroužek, rukodělný a výtvarný kroužek, zdravotnický kroužek, logopedie a podobně.

„Ředitel zařízení zpracovává MMP (Minimální preventivní program). Plán má napomoci zejména výchově dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti. Na plnění jednotlivých plánovaných akcí se podílejí všichni zaměstnanci zařízení. Cílem je osvojení základních kompetencí v oblasti zdravého životního stylu a prevence a rozvoj dovedností, které vedou u dětí a mládeže k odmítání všech forem sebedestrukce, projevů agresivity a porušování zákona. Cílem je zejména primární prevence patologických jevů v chování. Zejména je nutno se zaměřit na ovlivnění disharmonického vývoje osobnosti dítěte.“ (Dětský domov a školní jídelna Nechanice).

Výše kapesného se rozděluje do věkových kategorií. Nejmladší věková kategorie do 6 let věku dostává 50 Kč na měsíc. Dětem ve věkové kategorii od 6 do 10 let je přidělováno 120 Kč měsíčně. Výše kapesného pro děti ve věkovém rozmezí od 10 do 15 let je 200 Kč měsíčně. Kapesné pro děti nad 15 let činí 300 Kč měsíčně. Většina dětí z DDN má založené vkladní knížky. Veškeré pohyby na účtu provádí sociální pracovnice domova. O výši vkladu, vybraných či uložených částkách jsou děti vždy informovány.

DD poskytuje dětem osobní dary a to například k narozeninám či k ukončení studia. Výše peněžní částky se posuzuje dle věku dítěte, délce pobytu v domově a výchovných hledisek. Děti do 6 let věku dostávají dary ve výši 1740 Kč, děti ve věku od 6 do 15 let obdrží dar ve výši 2140 Kč. Nejstarší děti, které jsou starší 15 let, obdrží dar ve výši 2450 Kč.

O děti z DDN pečují 29 zaměstnanců z toho 18 jich má pedagogické vzdělání. Od roku 2006 pracuje v DDN psycholog na plný úvazek. Díky tomu byla možnost zřídit poradenskou činnost pro rodiče dětí, které jsou umístěny v zařízení.

Ředitelem DDN je PhDr. Luboš Holeček, zástupcem ředitele je Bc. Karel Vrána. (Dětský domov a školní jídelna Nechanice, [online])

6 Praktická část

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na děti z DDN, které se v nejbližších letech chystají na odchod z dětského domova. Informace získané v tomto zařízení jsou zde uvedeny s vědomím managementu dětského domova.

Výzkum využívá výzkumné kvalitativní metody, techniky polostrukturovaného rozhovoru. (Švaříček, 2007, str. 13)

„Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Používá se pro něj označení hloubkový rozhovor (in-depth interview), jež můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek“. (Švaříček, 2007, str. 159)

Každý rozhovor je uveden krátkými informacemi o daném respondentovi. Rozhovor byl strukturován od obecnějších otázek přes otázky, které jsou věnovány volnému času a vzdělání, které je velmi důležité pro další vývoj dítěte, až po strategické otázky, které jsou zaměřeny na proces přípravy pro odchod dětí z dětského domova.

6.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumné části je zdokumentovat proces přípravy pro odchod dětí z dětského domova. Bakalářská práce se konkrétně zaměřuje na DDN. Tato problematika bude přiblížena jak z pohledu dětí z dětského domova, tak z pohledu pracovníků dětského domova. Pro dosažení cíle bakalářské práce je nutné si stanovit hlavní výzkumný cíl.

6.2 Hlavní cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bakalářské práce bylo zjistit, jaké intervence a aktivity realizuje dětský domov pro efektivní přípravy dětí mimo dětský domov. Mezi dílčí cíle výzkumu patří zjistit, jak děti vnímají pobyt v dětském domově, jak tráví svůj volný čas. Třetím dílčím cílem je zjistit informace o školní docházce a dalším vzdělání dětí. Posledním a to čtvrtým dílčím cílem je zjistit, jak probíhá příprava na odchod dětí z dětského domova. Tato poslední část je zkoumána i z pohledu pracovníků DDN.

6.3 Výběr výzkumného vzorku

Respondenty jsou děti a pracovníci (sociální pracovníce, vychovatelka) z DDN. Rozhovory byly konkrétně provedeny se šesti dětmi. Pro genderovou rovnost to byli

konkrétně tři dívky a tři chlapci. Věkové rozmezí respondentů je od 15 do 23 let. Výběr respondentů byl realizován na základně doporučení pracovníků DDN.

6.4 Informace o respondentech

Informace o respondentech byly čerpány z osobních spisů dětí, které mi byly poskytnuty k nahlédnutí přímo v prostorech zařízení DDN. O každém z respondentů je zjištěno několik základních informací a to konkrétně pohlaví respondenta, věk, kontakt s biologickou rodinou.

Respondent č. 1

Respondentovi je 15 let a v dětském domově žil 2 roky. Odtud byl přemístěn do dětského domova se školou kvůli závažnému porušování chování (vyhrožování pracovníkům). Nyní je v kontaktu se svou biologickou matkou.

Respondent č. 2

Respondentovi je 18 let. Byla u něho prodloužena ústavní výchova. Smlouva se prodlužuje vždy jen o jeden měsíc z důvodu jeho problémového chování. Vychovatelé o něm sdělují, že si ničeho neváží. Se svou biologickou rodinou není v kontaktu. Dokonce u něho byl prokázán pozitivní test na marihuanu. Často se dopouští záškoláctví. Variantu bydlení Dům na půl cesty odmítá.

Respondent č. 3

Respondentovi je 17 let. V dětském domově žil 8 let. Již v dětském domově není. Dle charakteristik byl manipulativní typ. Krátce před zletilostí byl přemístěn do výchovného ústavu. Ve výchovném ústavu dokonce napadl pracovníka. Nyní je v péči své tety a strýce.

Respondent č. 4

Respondentce je 15 let. Důvodem ústavní péče bylo zanedbání povinnosti ve výchově dětí ze strany rodičů. Nebyla nalezena fyzická osoba, která by byla schopna a ochotna řádnou péči dítěte realizovat. Doba trvání ústavní výchovy bude záležet pouze na rodičích, tedy zejména na vytvoření stabilních ekonomických i výchovných podmínek. Respondentka je v dětském domově 8 let.

Respondent č. 5

Respondentce je 19 let. Narodila se nesezdaným rodičům, kdy otec s ohledem na svůj věk záhy zemřel. Poté byla respondentka i se svou sestrou svěřena do péče matky. Péče matky však byla nedostatečná (nadměrné požívání alkoholu). Respondentka se dopouštěla záškoláctví a byla fyzicky napadána matkou.

Respondent č. 6

Respondentce je 23 let. Je nejstarší v dětském domově. Žije zde 16 let. Matka se starala o ni a o její sestru. Jejich otec utonul ještě před narozením. Byl u ni zjištěn syndrom týraného dítěte a možné ohrožení na zdraví. Ústavní výchova byla v roce 2010 prodloužena. Sama nezletilá měla zájem na prodloužení ústavní výchovy o jeden rok, neboť v době dovršení zletilosti nebyla ještě vyučena a návrat k matce nebyl možný. Její matka nyní žije v Anglii.

Vychovatelky ji velmi chválí, dělá prý velké pokroky. Nejdříve navštěvovala speciální školu. Nyní studuje obor s maturitní zkouškou. Zde je vidět velmi pozitivní vliv dětského domova.

6.5 Metoda sběru dat

Pro získání informací byla použita jedna z nejčastějších metod kvalitativního výzkumu, tedy rozhovor. Konkrétně jsem zvolila rozhovor polostrukturovaný, který se vyznačuje tím, že má dopředu připravené otázky a témata. (Švaříček, 2007, str. 160) Celkově byly děti dotazovány prostřednictvím 19 otázek, které však byly rozděleny do okruhů podle zaměření. Otázky pro pracovníky zařízení se přímo týkaly posledního okruhu, tedy samotné přípravy na odchod dětí z DDN. Celkově byli tázáni na 9 otevřených otázek.

Byl respektován požadavek zařízení a rozhovory nebyly nahrávány na diktafon, ale pouze zapisovány.

6.6 Průběh rozhovorů

Nejdříve bylo nutno sjednat si schůzky s jednotlivými dětmi a pracovníky DDN. To však nebyl problém, jelikož jsem v rámci studia zde v tomto dětském domově plnila praxi a veškerý personál je vstřícný.

Všechny rozhovory probíhaly přímo v prostorách zařízení. Na začátku každého rozhovoru jsem se na uvítanou představila a vysvětlila téma mé bakalářské práce. Také jsem všem respondentům sdělila, že zůstanou v naprosté anonymitě.

Následně jsem již kladla konkrétní otázky podle kategorií. Začínala jsem vždy obecnějšími otázkami pro lepší navození atmosféry a dostala jsem se vždy až k otázkám spojeným s odchodem z dětského domova.

S kvalitou informací, které byly z rozhovorů získány, jsem byla spokojena.

7 Metoda zpracování dat

Informace získané z rozhovorů byly následně přepsány do přehlednější formy. Pro zpracování dat byla použita technika otevřeného kódování.

„Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování, je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“ (Švaříček, 2007, str. 211)

Získané kódy byly rozděleny do 4 kategorií:

1. Pobyty v dětském domově
2. Volný čas
3. Školní docházka, vzdělání dětí
4. Příprava na odchod z dětského domova

Díky kódovacímu procesu byly informace uspořádány tak, aby mohly být následně vyhodnoceny. Výzkumné šetření je doplněno o přímé citace respondentů.

7.1 Kategorie 1: Pobyty v dětském domově

Kategorie číslo 1 je složena ze tří podkategorií, které se konkrétně zabývají tím, jak se dětem v dětském domově líbí, jaké mají vztahy s ostatními dětmi a vychovateli a jak by zhodnotily pobyt. Sledování této kategorie má velký význam, jelikož správná spolupráce s DD má preventivní účinek před neúspěchem při začleňování do samostatného života.

Z odpovědí respondentů bylo zjištěno, že jsou s prostředím dětského domova spokojeni. Drobné výtky pocházely od respondentů mužského pohlaví. Konkrétně chlapci upozorňovali na to, že nemají dostatek soukromí, jelikož mají pokoje po dvou. Také negativně hodnotí, že si nemohou libovolně otevřít okna, jelikož na nich mají zámky, které mají chránit před případným útekem.

Respondentka č. 4: *„Moc se mi tady líbí. Nic bych neměnila. To, co je tu starý, domov postupně mění sám.“*

Děti mají mezi sebou velmi dobré vztahy, jak říkají, tak se občas pohádají, ale jinak se navzájem berou jako jedna velká rodina. Vyzdvihují také velmi dobrý vztah s vychovateli a ostatními pracovníky dětského domova.

Respondentka č. 6: *„Vztahy tu mezi sebou máme velmi dobré. Občas se samozřejmě pohádáme, ale není to nic hrozného. Dobré vztahy mám i se všemi vychovateli. Beru tu všechny jako svoji rodinu.“*

Odpovědi na to, zda se děti v dětském domově něco naučily, byly velmi rozporuplné. Chlapci zastávají názor, že jim dětský domov nebyl ničím přínosný. Dívky naopak vyjmenovaly mnoho dovedností, které se v DD naučily, od hygienických návyků, přes zodpovědnost ke studiu a pravidelné školní docházce až po komunikaci na úřadech, u lékaře atd.

Respondent č. 2: *„Myslím si, že jsem se tu nic nenaučil. Jsem tu dva roky a všechny základy mě naučili moji rodiče“.*

Respondentka č. 5: *„Je toho určitě více. Naučili mě tady základní věci, které mě rodiče nebyli schopni naučit. Například chodit pravidelně do školy, komunikovat na úřadech a u lékaře, prostě zařizovat si běžné věci.“*

7.2 Kategorie 2: Volný čas

Kategorie č. 2 je věnována volnočasovým aktivitám dětí. Tuto kategorii jsem zvolila záměrně a to především proto, že zájmy a správné trávení volného času vedou k pozitivnímu sociálnímu chování a zároveň mají kladný vliv na další rozvoj osobnosti dítěte. Jednotlivé podkategorie byly zaměřeny na volný čas (koníčky, zájmy), oblíbený sport a dále na to, jak respondent obvykle tráví svůj víkend.

Volný čas děti tráví odlišně. Chlapci rádi hrají fotbal, poslouchají hudbu, hrají na kytaru nebo chodí jen tak ven. Rádi také chodí na diskotéky. Naopak dívky spíše preferují chození ven se sourozenci a kamarády, jízdu na kole, bruslení, sledování televize či využívání počítače, který je na každém bytě.

Respondent č. 2: *„Většinou chodím na diskotéky s kamarády, hodně kouřím cigarety. Také často jezdím do Hradce Králové a do Nového Bydžova. Občas tam také hraju automaty. Mám rád fotbal, nebo si hraju na kytaru. Jo abych nezapomněl, jsem také dobrovolný hasič.“*

Respondentka č. 6: *„ Přes týden jsem na intru, kde chodím do školy. Odpoledne chodím s kamarády ven. Na intr se vracím okolo 5 až 6 hodiny večer. Když v pátek přijedu*

do DD tak se vykoupu, vybalím si věci. Pak se dívám na TV nebo jsem na počítači. Dříve jsme chodili na diskotéky, ale teď už jen občas.“

Mezi oblíbené sporty dětí z dětského domova patří rozhodně jízda na bruslích, které mají k dispozici v domově, jízda na kole či fotbal. Ten děti hrají pravidelně s panem psychologem, který pracuje v DD. Fotbal hrají jak chlapci, tak dívky.

Respondentka č. 4: *„Ráda hraji fotbal, ale nenavštěvuji žádný kroužek, hraju jen tady v domově. Fotbal hrajeme s panem psychologem. Máme rozdělené dny, kdy hrají kluci a kdy my holky.“*

Respondent č. 3: *„Fotbal, který jsem hrál 3 roky. Hrál jsem za Kunčice a RMSK Cidlina.“*

Víkendy u dětí z dětského domova probíhají obvykle tak, že chodí ven s kamarády, jdou na diskotéku nebo jsou na brigádách, jezdí na nákupy, sledují TV, využívají PC anebo jen tak odpočívají.

Respondent č. 2: *„Přes týden jsem na intru. Do DD se vracím každý pátek a jdu hned ven. Skoro každý pátek chodíme někam na diskotéku, pokud máme peníze.“*

Respondentka č. 5: *„Dříve jsme chodily s holkama na diskotéky a druhý den jsme jen proležely. Teď chodíme spíš ven, třeba na houby – to mě hrozně baví. Nebo například jedu s mladší ségrou na nákupy do Nového Bydžova.“*

7.3 Kategorie 3: Školní docházka, vzdělání dětí

Třetí kategorie se zabývá školní docházkou, vzděláním a budoucím povoláním dětí.

Většina dětí studuje střední odborné učiliště a to nejčastěji obor kuchař, číšník, cukrář nebo automechanik. Školy se nachází v okolních městech například v Novém Bydžově nebo v Hradci Králové.

Respondent č. 3: *„Chodím do SŠTŘ (střední škola technická a řemeslná) v Novém Bydžově, obor autoelektrikář. Chodím do prváku, ale budu ho znovu opakovat.“*

Respondentka č. 6: *„Dříve jsem chodila na učiliště. Jsem vyučená cukrářka. Teď chodím do školy SOŠ a SOU v Městci Králové, kde jsem v prváku.“*

Děti ve škole preferují praxe, kterou mají každých čtrnáct dní. Zde si mohou to, co se učí, zkusit doopravdy. Tedy například opravu aut či vaření. Ty děti, co studují obor kuchař-číšník si vychvalují předmět stolničení, kde se učí jak správně stolovat a podobně.

Respondent č. 2: *„Nejraději mám praxe, na kterých se učíme vařit. Když jsou nějaké veřejné akce, tak tam pomáháme jako číšníci, to mě taky baví“.*

Odpovědi týkající se klasifikace a školních výsledků byly velice různé. Některé děti si uvědomují to, že studium je důležité pro jejich budoucí povolání. Jsou ale i tací, kteří studium nepovažují za důležité.

Respondentka č. 5: *„Moje školní výsledky jsou, dá se říci, blbě. Moc jsem se doposud nesnažila, ale teď se chci začít víc učit, protože vím, že je studium důležité.“*

Respondent č. 3: *„Nejsou moc dobré. Teď mám na vysvědčení tři pětky, a proto opakuju znovu první ročník. Učit se víc nechci, nebaví mě to a je mi to jedno.“*

Děti, kterým je 15 let, zatím nemají konkrétní představu o svém budoucím povolání. Zbytek respondentů už ví, kam by jejich další kroky měly směřovat. Bud' chtějí po vystudování pracovat v oboru, nebo mají svůj sen, za kterým si chtějí jít.

Respondentka č. 5: *„Chtěla bych být baristkou. Zajímá se o kávu. Chtěla bych mít svůj hotel, ale přiznávám se, že jsem trochu lajdák a moc pro to nedělám, ale chci se polepšit“.*

7.4 Kategorie 4: Příprava na odchod z dětského domova

Poslední kategorie se zabývá tím nejdůležitějším a to přípravou na odchod z dětského domova. Je složena z několika podkategorií, ve kterých jsou popsány utrácení peněz, přivydělávání brigádami, zkušenosti s vyřizováním různých záležitostí, příprava a odchod z DD, úspory dětí, představa o novém bydlení a zařízení, které pomáhají dětem v podobné situaci.

Tato kategorie je zkoumána jak z pohledu dětí, tak i z pohledu pracovníků dětského domova, kteří mají na věc jiný úhel pohledu.

Děti se shodly na tom, že jednoznačně nejvíce svých úspor utratí za cigarety a alkohol. Jinak si ze svých peněz kupují třeba oblečení nebo si hradí paušál. Také si šetří na výlety, které podnikají se svými kamarády a sourozenci. Výše útraty peněz se odvíjí od toho, zda dítě dostává pouze měsíční kapesné anebo si již přivydělává brigádou.

Respondentka č. 5: *„Nejvíce utracím za cigarety – okolo 3000 Kč a za paušál – 2000 Kč měsíčně. Nic jiného si obvykle nekupuju“.*

Respondentka č. 6: *„ Nejvíce utracím za cigarety. Jedna krabička mně vystačí zhruba na tři dny. Dá se říci, že si nic jiného nekupuju. Nemám za co. Měsíčně dostáváme od DD kapesné 300 Kč.“*

Starší děti si přivydělávají peníze brigádou, nebo dostávají peníze za praxi, kterou vykonávají v rámci studia. Některé děti chodí na brigádu celoročně, jiné si přivydělávají

peníze hlavně o velkých prázdninách. Pracují velmi často jako číšníci, prodávají zmrzlinu a podobně.

Respondent č. 5: *„Dostávám peníze z praxe a ze sirotčího důchodu. V létě budu mít brigádu v kempu v Písku, kde budu pracovat jako servírka. Budu točit zmrzlinu, dělat hamburgery a tak. Tuhle brigádu jsme si s holkami našly samy přes internet.“*

Respondent č. 3: *„Brigádu mám v Pardubicích. Pracuju pod svým strýcem, je totiž zedník. Na brigádu chodím dvakrát do měsíce. O prázdninách tam budu celé dva měsíce, abych měl co nejvíc peněz.“*

Pracovníci domova vedou co nejvíce děti k tomu, aby byly schopné si různé záležitosti na úřadech a u lékaře vyřizovat samy, aby byly dostatečně připravené na život po odchodu ze zařízení. Starší děti tedy chodí samy k lékaři. Zařizují si občanský průkaz, cestovní pas či zdravotní kartu.

Respondent č. 3: *„K lékaři chodím sám. Už jsem si sám zařizoval občanský průkaz, IREDO kartičku a tak. Taky jsem si zařídil pracovní smlouvu v Pardubicích.“*

Z dětského domova děti neodchází přesně v 18 letech, ale až tehdy, když mají ukončeno vzdělání. Děti mohou v zařízení být až do 26 let, pokud studují. Zpravidla děti hned po dostudování opouštějí domov z důvodu toho, že se chtějí co nejdříve osamostatnit. Jsou ale děti, kterým režim v dětském domově vyhovuje, a mají to zde rády. Strach mají převážně z toho, že nenajdou práci. Z toho však strach mít nemusí, jelikož dětský domov každému dítěti pomůže najít vhodné bydlení a zaměstnání.

Respondent č. 3: *„Na odchod se těším. Těším se, až budu mít svobodu. Nijak se nepřipravuju. Ničeho se zatím neobávám. Dopředu příliš nepřemýšlím.“*

Respondentka č. 5: *„Moc se na odchod netěším, jelikož to tu mám fakt ráda. Nebojím se, že bych se mimo domov ztratila, ale bude mi to tu chybět. Mám ráda tety, které mě ve všem podporují.“*

Odpovědi na otázku, zda děti mají nějaké peníze našetřené do budoucna, byly velmi odlišné. To, jestli mají děti něco našetřeno, je velmi individuální. Jsou v DD děti, které například pobírají sirotčí důchod nebo byly zařazeny do nějakého z projektů, v kterém různé manželské páry finančně sponzorují děti z dětských domovů. Ostatní děti, které navíc nechodí na brigádu, mají peníze jen z měsíčního kapesného, který je pro nejstarší děti 300 Kč.

Respondentka č. 6: *„Žádný peníze nemám. Jsem zařazena do projektu s názvem Dejme dětem šanci. V rámci toho projektu si mě našel manželský pár, který mi posílá peníze, které si budu moci později vybrat. Přijde mi divné, že se s těmito lidmi vůbec nenavštěvuji,*

dokonce jsem je nikdy neviděla. Ráda bych se s nimi někdy seznámila a poděkovala bych jim.“

Dětský domov dětem pomáhá jak s hledáním zaměstnání, tak i s bydlením. Nejvíce DDN spolupracuje s objektem Harmonie I, který se nachází v Hradci Králové. Dále pak s domy na půl cesty.

Respondent č. 2: *„Chtěl bych bydlet v Hradci Králové v Harmonii. Tam bych byl 4 roky a potom si musím najít vlastní bydlení.“*

Děti z DDN jsou si vědomé toho, že je nutné mít před odchodem ze zařízení sehnané bydlení a že je nezbytně nutné mít stálou práci. Také vědí, že se v každém případě mohou obrátit na pracovníky dětského domova, kteří jim vždy rádi pomůžou a že existují i jiné organizace, na které se v případě nouze mohou obrátit.

Respondent č. 1: *„Znám Dům na půl cesty, kde by mi zařídili bydlení na dva roky. Dál znám organizaci Don Bosco, která pomáhá dětem, jako jsme my, najít si práci a tak. Tohle zařízení jsem navštívil s dětským domovem.“*

Respondent č. 6: *„Kdybych měla nějaké problémy, tak bych se obrátila na náš Dětský domov v Nechanicích nebo na organizaci Dům na půl cesty.“*

Kategorie č. 4, která se zabývá odchodem dětí z dětského domova, je zkoumána i z pohledu pracovníků zařízení. Rozhovory byly tedy konkrétně provedeny s vychovatelkou a sociální pracovníci dětského domova. Tato kategorie se skládá z několika podkategorií, které se zabývají metodikou, formálními i neformálními rituály při odchodu z dětského domova, statistikami odchodů, projekty, které spolupracují se zařízením, možnostmi bydlení, spoluprací s úřady obcí s rozšířenou působností a zpětnou vazbou od dětí, které odešly ze zařízení.

U postupu při odchodu z dětského domova záleží na tom, kam dítě bude odcházet. Zda se chystá osamostatnit anebo se vrací zpět ke své biologické rodině. V případě, že se vrací k biologické rodině, tak dětský domov intenzivně spolupracuje s rodiči dítěte. I když se děti vrací zpět ke své biologické rodině, obvykle dokončují studium v dětském domově.

DDN má podrobně zpracovanou metodiku pro odchod dětí z dětského domova. Její konkrétní název je: *„Budoucnost nás nezaskočí“*.

Při konkrétním odchodu z dětského domova opět záleží na tom, zda dítě jde zpět ke svým rodičům, nebo se chystá osamostatnit. V případě, že se chystají bydlet samy, tak DDN spolupracuje s Magistrátem města Hradec Králové, který dětem poskytuje bydlení obvykle v Harmonii I. v Hradci Králové.

Ze zákona děti při odchodu dostanou 25 000 Kč. Dále dostanou základní vybavení do bytu a jsou jim předplaceny dva první nájmy.

Sociální pracovnice: *„Dále dětský domov pomáhá tak, že dítěti zaplatí dva první nájmy v novém bytě. Tato pomoc se velmi osvědčila. Děti tím pádem nemusí řešit první dva měsíce nájem a zároveň peníze neutratí za nepotřebné věci.“*

Děti jsou také vedeny k tomu, aby si pár let před odchodem přály k Vánocům praktické dárky, které se jim budou hodit po odchodu z dětského domova.

Další možnost pomoci je, že dítě získá tak zvaný *balíček do života*, který obsahuje rychlovarnou konvici, žehličku a další užitečné věci.

Vychovatelka: *„Ze zákona jsme povinni jeden rok po odchodu být dětem nápomocni. Obvykle jsme ale s dětmi v kontaktu i několik let po odchodu. Jsou však i děti, které v kontaktu s námi nechtějí být.“*

Přesné statistiky, kam děti odcházejí, si dětský domov nevede. Velice často jsou děti před zletilostí z nějakých důvodů přemístěny do jiného školského zařízení. Když dítě dosáhne zletilosti, tak obvykle stále studuje, a proto se pobyt v dětském domově prodlužuje, aby dítě mohlo v klidu dostudovat.

Vychovatelka: *„O konkrétních statistikách nic nevím, ale většina dětí tu zůstane, i když jsou plnoletí a jsou tu až do té doby, než dostudují.“*

DDN využívá spolupráce s mnoha projekty. Například spolupracuje s nadací s názvem Dejme dětem šanci, která má konkrétně projekty řídičský průkaz nebo projekt, který pomáhá získat výuční list. Další projekt je od ČSOB, který je zaměřen na finanční gramotnost.

Sociální pracovnice: *„Děti dostaly určitou částku peněz, se kterou musely vystačit a navrhly si, kam chtějí jet na výlet a co tam chtějí zažít.“*

Projekt od O2 dětem umožnil pobyt na horách. Děti zde probíraly mnoho užitečných témat, jako jsou například šikana, příprava na život, zařízení vlastního účtu atd.

Vychovatelka: *„Náš dětský domov spolupracuje s nadací Terezy Maxové. Konkrétně si vybavují projekty, které poskytovaly zřízení řídičského průkazu nebo projekt, který poskytuje vybavení do budoucna“.*

Možnosti bydlení pro děti po odchodu jsou různé. Děti mohou jít bydlet do Domů na půl cesty, azylových domů, Harmonie I. v Hradci Králové a podobně. Konkrétně Dětský domov v Nechanicích nejvíce spolupracuje s Harmonií I., kde je ubytování za dobré ceny, a děti zde mohou být do 26 let.

Sociální pracovnice: „*Do Harmonie posíláme děti, o kterých víme, že jsou schopny bydlení finančně utáhnout.*“

Domů na půl cesty DDN příliš nevyužívá, jelikož se děti chtějí osamostatnit a nechtějí mít nad sebou další dozor. Možnost azylových domů DDN také příliš nevyužívá, jelikož bydlení zde je poměrně drahé.

Sociální pracovnice: „*Je to tak půl na půl. Polovina dětí jde bydlet do Harmonie a ta druhá se vrací zpět ke své biologické rodině.*“

DDN spolupracuje se sociálními odbory úřadů obcí s rozšířenou působností. OSPOD mapuje, kde se dítě po odchodu z dětského domova pohybuje a zároveň kontaktuje úřad práce. Také řeší otázku prodloužení smlouvy o pobytu v DD mezi dítětem a zařízením.

DDN se o děti zajímá i po odchodu ze zařízení. Vede si záznamy o tom, jak se dětem dále daří a kde se pohybují.

Vychovatelka: „*V 90% jsme s dětmi v kontaktu i po odchodu z našeho domova. Děti za námi chodí i po několika letech, například nám chodí ukázat své děti. Jsou ale i tací, kteří s námi v kontaktu nechtějí být.*“

8 Shrnutí výzkumu

Hlavním výzkumným cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem jsou děti připravovány na život mimo dětský domov, konkrétně tedy jaké intervence a aktivity realizuje dětský domov pro efektivní přípravu dětí na odchod z dětského domova. Výsledky výzkumu mně napomohly k zjištění odpovědi na hlavní výzkumnou otázku.

Příprava na odchod dítěte z dětského domova probíhá již od začátku, kdy je dítě umístěno do zařízení. Způsob přípravy se odvíjí od toho, kam dítě po odchodu ze zařízení půjde. V případě, že se vrací zpět ke své biologické rodině, dětský domov intenzivně spolupracuje s rodinou dítěte. Z výsledků výzkumu je patrné, že polovina dětí se vrací zpět ke své biologické rodině.

Obvykle neodchází děti hned v 18 letech, tedy hned, jak dovrší zletilosti. Ústavní výchova se většinou prodlužuje do té doby, než dítě dostuduje a až poté opouští zařízení.

Dílčí výzkumný cíl, který byl zaměřen na pobyt v dětském domově, přinesl několik zajímavých zjištění. Děti jsou s fungováním zařízení spokojené. Mají mezi sebou i s pracovníky DDN kladný vztah. Většina dětí si zároveň uvědomuje, že se v dětském domově naučily mnoho dovedností, které uplatní v budoucnu. Jedna z věcí, se kterou nejsou děti v DDN spokojené, se týká soukromí. Nejčastěji mají pokoje po dvou a mají na oknech zámky, které mají zabránit případnému útěku. Z odpovědí vyplynulo, že by děti preferovaly více soukromí a důvěry.

Volným časem a zálibami se zabýval druhý výzkumný cíl. Děti z dětského domova tráví svůj volný čas obdobně jako děti, které bydlí se svými biologickými rodiči mimo zařízení. Rády hrají fotbal, jezdí na kole, chodí bruslit nebo jen tak chodí ven s kamarády. Správné zvolení využití volného času je důležité pro budoucí vývoj dítěte, a proto se pracovníci zařízení snaží, aby si každé dítě našlo nějakou zálibu, která ho bude naplňovat.

Třetí výzkumný cíl zjišťoval informace o školní docházce a dalším vzdělání dítěte. Z odpovědí bylo zjištěno, že děti převážně studují střední odborné učiliště a to nejčastěji obor kuchař-číšník. Děti po dokončení studia chtějí pracovat v oboru, který vystudovaly, anebo zatím ještě nemají konkrétní představu o svém budoucím povolání.

V rámci dílčích výzkumných cílů, které byly zaměřeny na přípravu na odchod z dětského domova, bylo dosaženo těchto zjištění. Měsíční kapesné pro nejstarší děti je 300 Kč na měsíc, více peněz děti nedostávají. Mnoho z nich si však chodí přivydělávat peníze

na brigády. Některé děti chodí na brigádu celoročně, jiné si vydělávají peníze pouze o prázdninách. Část peněz z brigád děti utratí, zbytek si šetří na potřebné věci do budoucna. Z toho vyplývá, že dětský domov naplňuje velmi důležitý úkol a to, že děti učí znát hodnotu peněz.

Během pobytu v zařízení děti absolvují různé kurzy a účastní se mnoha projektů. Některé z nich se konkrétně zaměřují na přípravu na odchod z dětského domova. Další z nich jsou například zaměřeny na získání výučního listu nebo řidičského průkazu.

Pracovníci dětského domova se snaží co možná nejlépe děti připravit na budoucnost, a proto je vedou k co možná největší samostatnosti. Tím je konkrétně myšleno, že si například záležitosti na úřadech či u lékaře vyřizují samy. I tyto aktivity napomáhají k usnadnění vstupu do samostatného života.

Na základě odpovědí pracovníku dětského domova bylo zjištěno, že pracovníci dětského domova se zároveň snaží poskytnout dětem co nejvíce věcných darů, které využijí při vstupu do samostatného života. Při odchodu dítě obdrží 25 000 Kč a potřebné vybavení do domácnosti. Důležitou součástí je i pomoc při hledání zaměstnání. Také existuje možnost, že je dítě zapojeno do jednoho z projektů, který například dětem daruje základní vybavení do domácnosti (rychlouhárna konvice, žehlička).

Další součástí přípravy na odchod ze zařízení je sehnání bydlení. Variant je hned několik, ale DDN spolupracuje především s Harmonií I. v Hradci Králové, kde je konkrétně pro odchovance z DDN vyhrazeno deset bytů. Dětský domov dětem dopředu zaplatí dva první nájemy.

Dětské domovy jsou ze zákona povinny být rok po odchodu ze zařízení s dětmi v kontaktu a musí být schopny jim poskytnout pomoc v obtížných životních situacích. S tímto tématem vyvstává otázka, co je vlastně podle zákona považováno za obtížnou životní situaci? Do jaké míry je dětský domov povinen dítěti poskytnout pomoc? Z výzkumu bylo zjištěno, že v praxi to funguje tak, že DDN je s dětmi v kontaktu i několik let po opuštění zařízení a vždy jim je ochoten nápomoci.

Podle zjištění DDN s dětmi, které jsou zde umístěné, odvádí efektivní aktivity ve vztahu k odchodu z dětského domova. I z odpovědí respondentů je zřetelné, že děti mají velmi kladný vztah k pracovníkům zařízení a vůbec k zařízení jako takovému. Toto bylo zaznamenáno i při vykonávání mé praxe zde v tomto zařízení. Také psychologické intervence

psychologa zařízení DDN představují významný preventivní účinek ve vztahu k osamostatnění dítěte. Psycholog zařízení je na základě vlastního pozorování velkou oporou, rádcem a zároveň kamarádem.

Závěr

Bakalářská práce s názvem *Odchod dětí z dětského domova* se zabývá přípravou na odchod dětí z dětského domova tedy intervencemi a aktivitami, které dětský domov realizuje pro efektivní přípravu dětí mimo dětský domov. Výzkum byl proveden konkrétně v DDN. Toto téma bylo vybráno především z důvodů, že mě vždy tato problematika zajímala. Můj zájem o toto téma se prohloubil po absolvování praxe v DDN.

Vždy jsem zastávala názor, že děti z dětských domovů mají velmi obtížný vstup do samostatného života. V tomto názoru jsem se po napsání bakalářské práce utvrdila. Na druhou stranu jsem však zjistila, že existuje mnoho lidí, především pracovníci zařízení, kteří se snaží vstup do *reálného* života dětem co nejvíce ulehčit.

Teoretická část nejdříve vymezuje základní pojmy spojené se systémem ústavní a ochranné výchovy. Druhá část popisuje cílové skupiny a to konkrétně adolescenty, pracovníky zařízení a v neposlední řadě rodinu. Třetí část už je konkrétně věnována procesu odchodu dětí z dětského domova. Předposlední část se zabývá spoluprací dětských domovů s orgánem sociálně právní ochrany dítěte. Dále pak popisuje projekty, které podporují děti z dětských domovů. Poslední teoretická část popisuje chod DDN, kde byl proveden výzkum.

Praktická část probíhala pomocí kvalitativního výzkumu, přesněji pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Respondenty byly děti, které žijí v DDN a pracovníci DDN. Položené otázky byly rozděleny do čtyř kategorií. První kategorie zjišťovala, jak děti vnímají pobyt v dětském domově. Tato část výzkumu byla zvolena na úvod rozhovoru a to především pro navázání kontaktu mezi mnou a respondentem. Druhá část se zaměřovala na to, jak děti tráví svůj volný čas. Při odpovídání na tuto část byly děti velmi otevřené. Tato část byla opět velmi dobrá pro navázání kontaktu. Třetí kategorie měla zjistit informace o školní docházce a dalším vzdělání dětí. Bylo například konkrétně zjištěno, co děti studují, či zda mají představu o svém budoucím povolání. Čtvrtá a to poslední kategorie se zabývá tím, jak probíhá příprava na odchod z dětského domova. Tato část byla zkoumána jak z pohledu dětí, tak z pohledu pracovníků DDN. Díky tomu byla možnost nahlédnout na problematiku z více pohledů.

Výsledky, které bakalářská práce přinesla, mapují problematiku odchodu dětí z dětského domova. Konkrétně poukazuje například na to, jaké možnosti mají děti z dětských domovů (volba bydlení, povolání). Zároveň přináší poznatky získané jak od dětí, tak od pracovníků dětského domova, které umožňují pohled na problematiku z více stran.

Hlavní cíl bakalářské práce, který zjišťoval, jakým způsobem jsou děti připravovány na život mimo dětský domov tedy jaké intervence a aktivity realizuje DD pro efektivní přípravu dětí mimo dětský domov byl splněn. Cíl byl zjištěn na základě výzkumných otázek. (viz. Příloha č. 2 - Schéma) Výsledky bakalářské práce jsou aplikovatelné v praxi.

Použitá literatura

Knihy

BĚHOUNKOVÁ, Leona. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87652-87-9.

FOLDA, Jan (ed.). Systém náhradní péče o děti a mladistvé a následné péče o mladé lidi odcházející z náhradní péče v České republice: Situační analýza. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, 2009. ISBN 978-80-254-4799-4.

HELUS, Zdeněk. Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0

JEDLIČKA, Richard. Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0

LANGMEIER, Josef, Dana KREJČÍŘOVÁ a Miloš LANGMEIER. Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyziologie. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-37-4.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. Psychická deprivace v dětství. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.

MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-76-1.

RIEGER, Zdeněk. Návrat k rodině a domů. Praha: Portál, 2009. 106s. ISBN 978-80-7367-544-8.

SLOMEK, Zdeněk. Etopedie. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.

ŠÁNDOROVÁ, Zdenka. (Re)socializace v rané péči. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015. ISBN 978-80-7395-961-6.

ŠKOVIERA, Albín. Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: 2007, 384s. ISBN 978-80-7367-313-0.

THOROVÁ, Kateřina. Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8

Internetové zdroje

Centrum sociální pomoci a služeb o.p.s., csps-hk.cz [online] © [cit. 2017-2-6]. Dostupné z: <http://www.csps-hk.cz/O-nas.html>

Dejme dětem šanci o.p.s., dejmesancidetem.cz [online]. © 2011, [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/>

Dětský domov a školní jídelna Nechanice, [online], [cit. 2017-1-2]. Dostupné z: <http://www.detskydomov-skolnijidelna-nechanice.wbs.cz/>

Nadace Terezy Maxové, nadaceterzymaxove.cz [online]. © 2009, [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.nadaceterzymaxove.cz/>

Nadační fond Albert, nadacnifondalbert.cz [online]. © 2008, [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.nadacnifondalbert.cz/>

Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových, nadacnifondklausovych.cz [online]. © 2003, [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: <http://nadacnifondklausovych.cz/>

Nadační fond schody do života, schodydozivota.cz [online]. © 2007, [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: <http://www.schodydozivota.cz/>

Koncepce specifických forem bydlení v Hradci Králové, hradeckralove.org [online] © [cit. 2017-2-6]. Dostupné z: <http://www.hradeckralove.org/file/9916/>

Placáková Lucie, Placáková Markéta, Smolíková Kateřina, Vosátka Jakub, Horák Jakub *Integrace dětí z dětského domova do běžného života*. [online]. [cit. 2016-11-30]. Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2011. Dostupné z:

http://www.hks.re/wiki1/doku.php?do=export_pdf&rev=0&id=integrace_deti_z_detskeho_do_mova_do_bezneho_zivota

Pomoc v nouzi o.p.s, pomocnouziops.cz [online], [cit. 2016-12-2]. Dostupné z:

<http://www.pomocnouziops.cz/www/script/main.php?ac=stranka&id=2&menu=2>

Legislativní dokumenty

ČESKO. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních: ve znění pozdějších předpisů. In: Sb. 2002. Praha, 2002, ročník 2002, částka 48, číslo 109.

ČESKO. Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sb. 2004. Praha. 2004, ročník 2004, částka 190, číslo 563.

ČESKO. Zákon o sociálních službách: ve znění pozdějších předpisů. In: Sb. 2006. Praha. 2006, ročník 2006, částka 37, číslo 108.

ČESKO. Zákon, kterým se mění zákon č. 109/2002Sb. In: Sb. 2005. Praha. 2005, ročník 2005. částka 133, číslo 383.

ČESKO. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. In: Sb. 1999. Praha, 1999, ročník 1999, částka 111, číslo 359.

ČESKO, Zákon občanský zákoník. In: Sb. 2012, Praha, 2012, ročník 2012, částka 33, číslo 89.

ČESKO. Vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. In: 2006. Praha, 2006, ročník 2006, částka 142, číslo 4.

Přílohy

Příloha č. 1 – Schéma pracovníků dětského domova (Dětský domov a školní jídelna Nechanice [online])

Organizační členění znázorňuje organizační schéma

Příloha č. 3 – Fotografie DDN

